

Рішення
спеціалізованої вченої ради PhD 8748 про присудження
ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича PhD 8748, Міністерства освіти і науки України, м.Чернівці прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Безпекові загрози електоральної та референдної легітимації влади в Прикордонні України» за спеціальністю 052 «Політологія» «20» червня 2025 року.

Опінко Станіслав Олександрович 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (Магістр). 15 вересня 2021 року вступив на денну форму навчання до аспірантури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. За період навчання підготував дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» та виконав освітньо-наукову програму.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник Юрійчук Євгенія Петрівна, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології та державного управління.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 3 публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження, 1 публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

1. Опінко С.О. Безпековий аналіз інформаційного простору Херсонської області в період російської окупації. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2022. № 10. С. 209-223.

2. Опінко С.О. Псевдореферендуми на окупованих територіях України як механізм зовнішньополітичної «легітимації» російської агресії. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2023. Т. 47. С. 266-278.

3. Опінко С.О. Функціонування Державного реєстру виборців в умовах сучасних викликів. Регіональні студії. Ужгородський національний університет, 2024. №36. С. 53-58.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Круглашов Анатолій Миколайович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дерев'яно Сергій Миронович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних інститутів та процесів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Милосердна Ірина Михайлівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Ротар Наталія Юріївна, доктор політичних наук, професор, професор

кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Бурдяк Віра Іванівна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дерев'янюк Сергій Миронович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних інститутів та процесів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висловлені такі зауваження:

1. Зауваження до архітектури дисертації. Структура роботи є логічно виваженою та загалом не викликає заперечень. Проте, у вступі до роботи в обґрунтуванні актуальності, очевидно бракує загальної оцінки стану наукової розробки проблеми як підстави для проведення дослідження. Доцільно було б сформулювати її гіпотезу дослідження. Кожен з розділів завершується висновками, обов'язкове виокремлення яких не передбачено вимогами до дисертаційних досліджень. До того ж у них ці висновки здебільшого мають характер анотацій змісту розділів. У підсумкових висновках дисертації, на мою думку, слід було також систематизувати наведені по тексту міркування і пропозиції щодо перспектив використання електоральної та референдної легітимації влади у повоєнній Україні й доречно було б висловити міркування щодо застосування інституту референдуму як ймовірного формату завершення війни РФ проти України.

2. Широко характеризуючи можливості використання загальнонаукових методів дослідження, дисертант водночас не акцентує на використанні суто політологічних методів, а саме case-study, крос-національні порівняння, крос-регіональні порівняння, статистичні і дескриптивні дослідження, крос-темпоральні порівняння від чого робота тільки б виграла, оскільки є політологічною за призначенням.

3. З огляду на правомірне декларування виборів і референдумів як механізму легітимації, у дисертації варто було б висловити міркування щодо причин, політичних мотивів суб'єктів ініціювання та призначення. Доводячи нікчемність спроб РФ імітувати процеси міжнародного спостереження при проведенні «референдумів» на тимчасово окупованих територіях України, варто було б глибше обґрунтувати нікчемність наслідків псевдореферендумів, інкорпорації тимчасово окупованих територій України до складу РФ.

4. Не зовсім коректним є використання окремих термінів. Зокрема, вживання по тексту терміну «нормативно-правові документи» замість усталеного «нормативно-правові акти», умовним є вживання терміну «Прикордоння» з великої літери, бо це збірний термін, який вимагає у кожному конкретному випадку чіткої територіальної прив'язки. Пропонуючи термін «нове тимчасове Прикордоння України», яке виникло внаслідок агресії РФ та окупації окремих територій України, межує з окупованим Кримським півостровом, невизнаними терористичними республіками «ДНР» та «ЛНР» – в складі Донецької, Луганської та Херсонської областей (с. 47), слід зважати, що на тій частині міжнародно визнаної території України, на яку не поширюється фактичний контроль української влади внаслідок її окупації РФ нині 460 громад 13 областей (до 2022 року таких було 31), ще 160 перебувають під впливом

активних бойових дій (а це більше 40 % всіх утворених 2020 р. територіальних громад України). Доцільно означити особливості зміни їх статусу – правового і фактичного.

5. У тексті дисертації є низка т. зв. «глухих» (посилання без сторінок), до того ж не завжди називаються нормативно-правові акти, тим більше праці дослідників чи навіть їх прізвища. Безперечним позитивом роботи, як зазначалось, є значна джерельна база, однак для посилення вагомості висновків бракує використання джерел власне територіальних громад прикордонних регіонів, що відображають безпекові виклики і нові можливості їх функціонування в умовах повномасштабної агресії РФ проти України.

Милосердна Ірина Михайлівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Висловлені такі зауваження:

По-перше, у тексті дисертаційного дослідження автором неодноразово згадується про історичні особливості регіонів Прикордоння та наголошується на їхньому історичному зв'язку з іноземними державами. На нашу думку, доцільним було б надати короткий ретроспективний аналіз історичних подій, що мали місце в досліджуваних регіонах. Це дало б змогу краще зрозуміти витoki та передумови сучасної політики іноземних держав щодо Прикордоння України.

По-друге, у підрозділі 1.2. автор кваліфікаційної роботи пропонує власну систему критеріїв та індикаторів електоральної (референдної) легітимації влади в Прикордонні України серед національних меншин (Додаток В). На нашу думку, доцільно було б використати цю систему для проведення дослідження в межах одного розділу (підрозділу) кваліфікаційної роботи. Натомість автор досліджує різні критерії та індикатори в межах різних підрозділів (2.1, 2.2, 3.1, 4.2, 4.3), що знижує структурованість та логічність подачі матеріалу в кваліфікаційній роботі.

По-третє, незважаючи на те, що С.О. Опінко активно використовує таблиці, рисунки та додатки у дисертаційному дослідженні, деякі відомості (етнічний склад населення Прикордоння (С. 47-48); результати аналізу реєстру «колаборантів» (С. 130-131) тощо) також було б доцільно візуалізувати в роботі.

По-четверте, на нашу думку, досліджуючи тематику етнічного сепаратизму в підрозділі 4.3, автору варто було б детальніше висвітлити цю проблему в інших державах, акцентуючи увагу на політиці іноземних урядів щодо протидії загрози сепаратизму.

Бурдяк Віра Іванівна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені такі зауваження:

1. Попри детальне обґрунтування окремих методологічних підходів, використаних автором, у роботі бракує узагальненої методологічної моделі дослідження. Подекуди опис застосованих методів дослідження є недостатнім. Так, у підрозділі 3.1 автор посилається на результати власного наукового дослідження та результати безпекового моніторингу Херсонських ЗМІ (Додаток И), однак у кваліфікаційній роботі не подано методики проведення цього моніторингу, а тому його значення та роль залишаються недостатньо зрозумілими.

2. У тексті дисертації відсутня дослідницька гіпотеза, що ускладнює

розуміння авторської позиції відносно причин заявленої проблематики та очікуваних результатів дослідження.

3. У підрозділі 1.2, аналізуючи дані про національний склад населення регіонів Прикордоння, автору доцільно було б також навести показники про мовний склад населення даних регіонів. Зазначу, що питання мовної ідентифікації автор аналізує в підрозділі 4.3. Втім, звернення до вказаних показників в підрозділі 1.2, додатково посилило б дослідження мовної ідентифікації національних меншин Прикордоння, зокрема молдован.

4. З метою ретельнішого вивчення предмета дослідження автору доречно було б порівняти регіони Прикордоння України не лише між собою, але й з прикордонними регіонами інших держав.

5. У дисертаційній роботі подекуди зустрічаються орфографічні та пунктуаційні помилки, які вимагають редакторського доопрацювання.

Ротар Наталія Юріївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені такі зауваження:

По-перше, фокусуючи свою дослідницьку увагу на взаємозалежності електоральної та референдної легітимації влади та процесу генерування безпекових загроз у політичному полі Прикордоння України, автор не запропонував динамічної моделі взаємозв'язку між легітимацією, делегітимацією, безпекою та небезпекою як конструйованих явищ, зокрема, і засобами (дез)інформаційного впливу, до яких апелює С. О. Опінко. Зважаючи на те, що легітимність та легітимація, так само, як безпека та небезпека є надто рухливими конструктами, що динамічно змінюються під впливом внутрішньополітичних та зовнішньополітичних факторів, відтак ніколи не набувають стабільних форм, що неперервно відтворюються в політичному часі та просторі, спроба створити саме динамічну модель дозволила б визначити ширше коло інструментів делегітимації результатів референдумів, проведених рф у східному та південному Прикордонні України. У даному контексті автору варто було звернутися до методології (нео)конструктивізму, яка, по-перше, спрямована на вивчення всього категоріального апарату, який використано автором кваліфікаційної роботи, по-друге, забезпечує методологічним інструментарієм дослідження динамічних політичних процесів в умовах геополітичної турбулентності.

По-друге, означаючи наукову новизну, С. О. Опінко зазначає, що вона полягає, зокрема, й у проведенні наукового «дослідження конвенційних та неконвенційних політичних практик у Прикордонні України («паспортизація», виборчий «туризм», транскордонна політична агітація, політична, інформаційна та інша підтримка політичних партій в Україні тощо), визначено їх вплив на легітимаційні та безпекові процеси прикордонних регіонів» (с. 21). Не заперечуючи здійсненого дослідження «паспортизації», виборчого «туризму», транскордонної політичної агітації, політичної, інформаційної та іншої підтримки політичних партій в Україні, зазначимо, що дихотомія *конвенційні – неконвенційні політичні практики*, в тексті дисертації зустрічається тільки в частині визначення теоретико-методологічних основ дослідження та не використовується для маркування практик політичної участі, що аналізуються в другому, третьому та четвертому розділах кваліфікаційної роботи.

По-третє, зважаючи на специфіку категорії *прикордоння*, С. О. Опінко справедливо покладається на методологічні принципи аксіологічного підходу. Разом з тим, доволі спрощена характеристика дослідницького потенціалу даного методологічного підходу (один абзац на с. 36) спричинила таке саме спрощення й у розумінні співвідношення національних цінностей та європейських цінностей як чинника легітимаційних практик. На нашу думку, означення національних цінностей як належних до європейських цінностей, а не існуючих поряд з ними, є: по-перше, важливим інструментом легітимації політичної влади, реалізованої через діяльність політичних інститутів політичної системи України; по-друге, засобом утримання в полі конструктору громадянської ідентичності національних меншин Західного регіону України.

По-четверте, позитивно оцінюючи здійснений С. О. Опінком аналіз особливостей інституційно-нормативного забезпечення участі національних меншин Прикордоння України у виборчих і референдних процесах, вважаємо за потрібне привернути увагу дослідника до необхідності більш коректного використання оціночних суджень в науковому дискурсі, що розгортається на основі етнонаціональної перспективи політичного процесу. На с. 70 автор стверджує: «Вірогідно, що під час післявоєнних виборів, політичні партії в Україні відновлять співробітництво з національними меншинами, оскільки така співпраця в інтересах обох сторін», що вказує на констатацію факту «витіснення» національних меншин з поля електоральної конкуренції в електоральних та референдних процесах в Україні 1991–2020 рр.

По-п'яте, для тексту дослідження є характерними поодинокі диспропорції у висвітленні окремих аспектів предмету дослідження. Насамперед, це характерне для Розділу 2.

На дисертацію Опінка Станіслава надійшло три звернення. Вони позитивні, але містять окремі питання та зауваження:

Шевчук Олександр Володимирович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили: З іншого боку, варто висловити окремі зауваження та вказати на певні дискусійні моменти дисертації. По-перше, автор не достатньо використав додатки, таблиці та рисунки дисертаційної роботи для презентації положень дисертації, зокрема для зображення термінологічного словника дослідження. По-друге, автору дослідження було б доцільно порівняти регіони Прикордоння України з прикордонними регіонами сусідніх держав, зокрема здійснити порівняння Північної (Україна) та Південної (Румунія) Буковини. Проте, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер та не впливають на позитивне враження від представленого дисертаційного дослідження.

Гончарук-Чолач Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету: Проте, позитивно оцінюючи високий науково-теоретичний рівень і практичне значення дисертаційного дослідження, слід вказати на певні дискусійні положення. По-перше, автору слід було б ретельніше дослідити іноземний досвід проведення післявоєнних виборів. По-друге, в дисертаційному дослідженні зустрічаються окремі технічні недоліки, пунктуаційні та орфографічні помилки та окремі випадки довільного

використання наукових термінів.

Польовий Микола Анатолійович – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса: Однак, в роботі присутні певні недоліки та дискусійні положення, які не применшують наукову значимість представленого дослідження. По-перше, автору доцільно було б висвітлити проблему функціонування Єврорегіонів в Прикордонні України. По-друге, поряд з етнонаціональною характеристикою регіонів Прикордоння доцільно було б надати комплексний історичний, релігійний та мовний огляд згаданих регіонів.

Результати голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» 0 членів ради

На підставі результатів голосування спеціалізована вчена рада PhD 8748 присуджує Опінку Станіславу Олександровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Голова спеціалізованої
вченої ради PhD 8748,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Анатолій КРУГЛАЦІОВ